

Naturvernforbundet
Trøndelag

NJFF
Sør-Trøndelag

NJFF
Nord-Trøndelag

avdeling
Trøndelag

Trondhjems Turistforening

DNT Nord-Trøndelag

Trøndelag Fylkeskommune

Stjørdal, 01.04.2025

Dette brevet sendes på vegne av Naturvernforbundet i Trøndelag, Norges Jeger- og Fiskerforbund i Sør-Trøndelag, Norges Jeger- og Fiskerforbund i Nord-Trøndelag, Birdlife Trøndelag, Trondhjems Turistforening og DNT Nord-Trøndelag.

Energistrategi for Trøndelag mot 2050

Innspill fra FNF Trøndelag

Innledning: prosess og historikk

FNF Trøndelag og organisasjonene i nettverket ønsker innledningsvis å takke for muligheten til å medvirke i utarbeidelsen av denne planen. Vi opplever prosessen som ryddig og god og at våre innspill har vært viktige for administrasjonen og fylkespolitikkerne. Flere tiår med energi- og naturvernsarbeid har gitt organisasjonene et solid grunnlag til å mene noe om prosesser og forankringen disse utgjør. Selv om politikken og prioriteringene kan variere vil opplevelsen av å bli tatt på alvor være uavhengig av dette. Derfor er det gledelig at vi har fått anledning til å ta en aktiv rolle i innspillsprosessen i forkant av denne høringen.

Det er ikke helt uten grunn at vi bruker noen setninger på akkurat dette. Selve bakteppet for energistrategien knytter seg mye til hvordan energiomstillingen har blitt gjennomført de siste 15-20 årene. Dette gjelder både i Trøndelag og Norge. Våre organisasjoner var tidlig på banen og etterlyste større hensyn til natur og friluftsliv før den kommende bølgen av vindkraftutbygginger. Underveis gjorde vi noen erfaringer det er nyttig å stille i dagens lys:

- Kritikk ble tidvis avfeid som motstand mot utvikling og fornybar energi.
- Det var lite fokus på de negative sidene både i samfunnsdebatten/regionale media, men også lokalt.
- Dette inntrykket forsterkes når man ser hvordan den ubestridte negative effekten på reindriftsnæringa og samisk kultur fikk lite gehør.
- Krav om å utrede de samlede virkningene for natur og friluftsliv for alle disse inngrepene ble ikke møtt.
- Sektormyndigheter støttet flere av våre syn, men ble vektet ned av hensyn til andre politiske mål.

Samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner
trondelag@fnf-nett.no | Kjøpmannsgata 12, 7500 Stjørdal | 977 26 263 | 911 46 560
organisasjonsnummer 916 627 831 | www.fnf-nett.no/trondelag

Det kan fremstå etterpåklokt å dra frem dette nå, men historien er viktig når det skal legges en strategi helt frem til 2050. Særlig i lys av konsekvensene det forrige tiåret hadde på trøndersk natur og tilliten til aktørene som sto i førersetet. Så hva kan vi lære?

Et viktig moment er selvsagt å lytte. Natur- og friluftslivsorganisasjonene blir ofte beskyldt for å ikke gjøre nettopp det. Og dermed stå i veien for utvikling og fremskritt. Argumentene våre står derimot fjellstøtt den dag i dag. Det er det særlig tre grunner til.

Det ene er hvordan natur- og friluftsfolk i Norge ser på naturen. Her er det snakk om verdier det nærmest er umulig å prissette. Der noen fremhever nedbygging av natur som *utvikling* eller et nødvendig onde, så er synet til et økende antall nordmenn at dette er en utvikling det er vanskelig å stille seg bak. Helt konkret ser vi den oppsiktsvekkende opinionsendringen i synet på naturødeleggende vindkraft gjennom de årene det ble bygget mest¹. Dette synet har vært [fremtredende blant våre medlemmer](#) siden de største prosjektene startet prosjekteringen for 15-20 år siden².

Det andre er advarsler knyttet til naturmangfold og kunnskapsgrunnlaget. Etterundersøkelser på Fosen viser tydelige negative effekter³. Samtidig har det internasjonale fokuset på tap av naturmangfold økt. Norge har skrevet under på FNs naturavtale og utarbeidet en stortingsmelding for å følge opp dette. I tillegg er nå 9 av 10 arter på rødlista truet som følge av arealendringer⁴. Hvordan ytterligere endring av natur skal redde natur blir derfor vanskelig å akseptere. [«Langt mer dyptgripende tiltak må til for få til et reelt grønt skifte»](#), er beskjeden fra Naturpanelets siste rapport som kom rett før jul.

Det tredje knytter seg til hva krafta skal brukes til. Det burde være en selvfølge at en knapphetsressurs som fornybar energi – og dermed fjell og vassdrag - prioriteres til samfunnsnyttige formål. Nå ser vi at den fornybare krafta prioriteres til å pumpe opp og eksportere fossil energi. I tillegg pågår en uregulert etablering av datasenter og/eller kryptofabrikker. Etterspørselen fremstår uendelig og har i tillegg ikke noe nasjonal politikk som tilsier at det noen gang blir nok.

Det er med andre ord en grunn til at såpass medlemsrike organisasjoner i FNF Trøndelag opprettholder den restriktive og kritiske linjen på dette feltet. Særlig i Trøndelag har vi erfaring nok til å underbygge våre standpunkt. Det betyr at det blir vanskelig å stille seg bak store kraftutbygginger i intakte og urørte naturområder. Dessverre gir ikke prosjektene som foreslås i disse dager særlig tiltro til at kraftbransjen har lært. Vi håper derfor at energistrategien kan stille noen krav og forventninger til hvordan fylkespolitikere og trønderske kommuner håndterer både ny kraftproduksjon og nytt kraftforbruk i årene som kommer.

Våre innspill

I forbindelse med høringen er det listet opp fem spørsmål tilknyttet høringsdokumentet. Under følger våre svar til disse.

¹ <https://www.nettavisen.no/okonomi/forskere-om-vindkraft-motstand-vindkraft-pa-land-et-dodt-prosjekt/s/5-95-2302469>

² <https://www.hitra-froya.no/nyheter/i/dlxBpO/den-egentlige-prisen-er-tidenes-storste-odeleggelse-av-trondersk-natur>

³ <https://www.nrk.no/trondelag/rapport-fra-nord-universitet-slar-alarm-om-vindkraftutbygging-1.16212246>

⁴ <https://www.sabima.no/hva-truer-naturen/arealendringer/>

Deler dere situasjonsbeskrivelsen?

Energi strategien utgjør et godt faktagrunnlag til den pågående samfunnsdebatten. De siste årene har ulike aktører operert med svært sprikende tall og prognoser, samtidig som både forutsetningene og motivene for framskrivningene ikke har fått samme oppmerksomhet. Vi erkjenner at det er behov for utslippsfri kraft til å kutte utslipp i Trøndelag i årene som kommer. Størrelsen på disse tallene er vanskelig å ettergå, men anslagene fremstår relativt realistiske.

På side 5 kan vi lese at:

«Forbruksetterspørselen i Trøndelag og Norge stiger raskere enn det bygges ut produksjonskapasitet og nett. De fleste framskrivninger viser at dette vil gi økte strømpriser fram mot 2030, før strømprisen synker mot 2040 på grunn av utbygging av fornybar energi.»

Det er ikke gitt at det er kraftbalansen i Norge eller Trøndelag som forklarer mye av strømprisen. Det er beviselig andre faktorer som spiller mer inn, eksemplifisert med at NO3 med ganske stram balanse har langt lavere priser enn NO5 med stort kraftoverskudd. Avsnittet «energisystemet i Trøndelag» kunne med fordel reflektert den store usikkerheten i anslagene og hvor lite den Trønderske kraftbalansen i seg selv påvirker prisen. Nytt transmisjonsnett mellom NO3 og NO5 vil trolig være en større forklaringsvariabel enn mye annet. Det er for øvrig verdt å nevne at det ikke trenger å være et isolert mål at NO3 skal ha kraftoverskudd hvert år, NO4 og NO5 har stort overskudd. **Et velfungerende og vedlikeholdt linjenett er det viktigste for å sikre balanse og forutsigbarhet i fylket i årene fremover.**

Et annet konkret innspill omhandler forventet kraftforbruk til transport. **Vi mener strategien ikke skal ta for gitt at vi øker mengden personbiltransport, det kan fort bli en hvilepute.** I tillegg er det uklart hvilke tall som er korrekte. På side 6 står det at det kreves 4 TWh å fase ut fossile energikilder fra transport mot 2050, mens det ser ut til å være andre tall i Figur 3.

På side 7 står det at

«det er sannsynligvis nødvendig å ivareta naturmangfold og å sikre at materialer brukes sirkulært for å lykkes med en energiomstilling»

Det vil være **avgjørende** å ivareta naturmangfold for at en energiomstilling skal være vellykket. Det motsatte, å ikke ta vare på naturmangfold, vil i praksis forsterke klimaendringene og samtidig påvirke en rekke av FNs bærekraftsmål negativt.

Et annen konkret situasjonsbeskrivelse som bør vurderes endret er i kapittel 4 **på side 17:**

«Det er lite sannsynlig at det kommer større vindkraft på land i uberørt natur før 2030 i Trøndelag, men sju prosjekter er inne til konsesjonsbehandling hos NVE per november 2024. Disse prosjektene har en samlet forventet energiproduksjon på 4,5 TWh årlig, men møter motstand i lokalsamfunnet.»

Første leddsetning stemmer, men det impliseres langt på vei at motstand er årsaken til at disse prosjektene ikke realiseres. Realiteten er at årsakene er sammensatt og knytter seg til både samlet belastning, reindrift, nettkapasitet, i tillegg til motstand i befolkningen. Tre av dem har ikke engang sendt søknad og ble meldt inn for snart 20 år siden. NVE har sågar anbefalt tiltakshaver å trekke den ene søknaden for 16 år siden uten å få svar.

En riktigere beskrivelse av nåsituasjonen er at en rekke utbyggere forsøker seg på nye områder som i Selbu, Overhalla samt Ytre Vikna som har kommet lengst. Alle disse prosjektene er i uberørte og

intakte naturområder og kan ende opp med å bli omregulert innen 2030. To av dem har levert planinitiativ til kommunen, den siste har levert forslag til utredningsprogram. Mye tyder på at den regionale planen for arealbruk frem mot 2030 kommer til å bli «utfordret», og det er ingen tegn til at vindkraftbransjen forholder seg til denne. **Det bør vurderes om en mer realistisk situasjonsbeskrivelse av vindkraftutviklingen i fylket på bør få plass i strategien. Og hvilke tiltak som eventuelt kan iverksettes når vi etter hvert vil oppleve at enkelte kommuner og kraftutviklere går sine egne veier.** Erfaringen med tidligere fylkesdelplaner for vindkraft har vist oss at disse brukes som virkemiddel og argument når det passer utbyggere best. Men ikke for å utelukke eller gå imot prosjekter. **Vår holdning, hvis det skulle være noe tvil, er at det Trøndelag har tatt sin del av vindkraftutbygging i naturområder i overskuelig fremtid.** Det er ingenting som tyder på at det ikke til enhver tid vil finnes aktverdige og forlokkende begrunnelser for å forsyne seg av fellesskapets ressurser. Derfor trengs tydelige politiske føringer slik fylkestinget vedtok det i 2019.

Det dukker i tillegg opp prosjekter med bakkemonterte solkraftverk flere steder i landet. Mange av disse vil kunne behandles uten konsesjon grunnet nye regler. **Strategien kunne med fordel kommentert hvordan dette skal håndteres i tiden fremover.** Spesielt knyttet til det totale klimaregnestykket, særlig når det foreslås montert i natur og skogkledd terreng. Som kjent har solkraft et høyere karbonavtrykk enn kraftmiksen i Norge i dag. Importerte klimagassutslipp er derfor en del av regnestykket. Det spås et «rush» av slike søknader i tiden fremover slik vi allerede ser det i fylker lengre sør.

Til slutt er det verdt å påpeke at mye av den eksisterende kraftproduksjonen vil nå konsesjonstiden og dermed den tekniske levetiden i løpet av energistrategien. Eksempelvis vil Storheia vindkraftverk og Roan vindkraftverk kunne blir tilbakeført til natur iht avtale med reindrifta, mens mange andre anlegg er mer aktuelle for «repowering».

Utover dette deler vi situasjonsbeskrivelsen i kapittel 4 om ny kraftproduksjon.

Er tiltakene mot 2030 fornuftige?

I det store og hele er det fornuftige tiltak som foreslås. Den klart største mulige konflikten knytter seg til målet om minimum 3 nye TWh innen 2035. Med vassdragsvernet under press og vindkraftutbyggere som ikke har latt seg skremme av verken folkelig motstand eller høyesterettsdom, så forventer vi at det vil foreslås utbygginger som langt overstiger dette tallet i løpet av de nærmeste årene. I den grad det er fornuftig for oss å spekulere i fremtidig forbruksbehov, er det derimot svært viktig å påpeke at det som eventuelt etableres ikke gjøres fordi man skal fortsette å sløse med kraft.

Hvilke av tiltakene skal prioriteres?

På generelt grunnlag er vi opptatt av å nyttiggjøre oss av krafta vi har. ENØK og energikilder uten konsekvenser for natur slik som jord-/bergvarme bør prioriteres. Vi mener fylkeskommunen kan ta en viktig rolle her. Det innebærer også å være en tydelig og klar stemme når det kommer til natur. Etterspørselen er umettelig, og det har dette fylket fått erfare.

Når det kommer til det grønne industriløftet (s 25) ser vi en utvikling der industriens «ønskeliste» ofte fremstår urealistisk og lite naturvennlig. I den grad fylkeskommunen skal bidra til å foreslå tilknytningskriterier til fremtidig forbruk, mener vi det er verdt å minne om hva som skjedde sist det ble vedtatt en stor forbruksøkning i Trøndelag (Ormen Lange). Dette var opptakten til mye av konfliktene vi fortsatt ser i Trøndelag i dag. Vi er svært skeptiske til de selvoppfyllende profetiene som kan komme til å oppstå, enten man går inn for storstilt forbruksøkning (som presser frem ny produksjon), eller ny storstilt kraftproduksjon (som stimulerer til nytt forbruk).

Er det noen tiltak som mangler?

Flere kommuner lider i dag økonomisk fordi de ikke «sløser» bort konsesjonskrafta si. Dette gir incentiver til å fyre for kråka eller etablere samfunnsunyttige kryptofabrikker. Fylkeskommunen bør ta ansvar for å løse dette. **Kommuner må kunne kompenseres for konsesjonskraft de ikke bruker.**

Under mål og tiltak for kapittel 3, sløsestopp, kunne det gjerne vært understreket betydningen av et energioppfølgingssystem for drivere eller eiere av bygg som ønsker å redusere energibruken.

For å få til energisparing og – effektivisering er det viktig at man får god kjennskap til sitt eget energiforbruk. Dette må gjøres ved at energibruk blir registrert systematisk hver uke. Det må være EnergiOppfølgingSystem (EOS) i alle virksomheter og bygg og ledelse må rapportere både på økonomi og energiforbruk. Bare på den måten kan de som drifter og bruker bygget bli kjent med hvilken aktivitet og hvilke forhold som påvirker forbruket. På basis av slik kunnskap vil en kunne se hvor det kan spares og hvor det er mest lønnsomt å gjøre tiltak. I 2010 skreiv Arnstadutvalget: ***Erfaringer fra Enova og en rekke byggeiere viser at det er et stort potensial for redusert energibruk (20-30 %) kun ved bedre energioppfølging og ledelse.***

Hvor ser dere at dere kan bidra?

Organisasjonene sin kunnskap og troverdighet er stor grad knyttet til interesser som fremhever verdien av intakt, urørt natur og bærekraftig friluftslivsutøvelse. Vi representerer tett på 50 000 medlemmer bare i Trøndelag og har god kjennskap til fylket og mange av konfliktene knyttet til energispørsmål. Vi mener vi har en minst like viktig plass i fremtidige prosesser som de typiske næringsinteressene. Det er derfor ønskelig å bli invitert og inkludert på de fleste arenaer det er naturlig.

Til slutt ønsker vi dere lykke til videre med arbeidet.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Trøndelag

Navn
Koordinator
FNF Trøndelag